Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
DEANA SPIELMANNA
přednesené dne 1. srpna 2025 [1]

Věc C-481/24

E. sp.j.
proti
C. sp. z o.o.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Okresní soud města Varšavy, Polsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2011/7/EU – Postup proti opožděným platbám v obchodních transakcích – Působnost – Článek 3 odst. 1 a čl. 3 odst. 3 písm. a) – Článek 6 odst. 1 a 2 – Vnitrostátní právní norma, která stanoví započtení pohledávek se zpětnou účinností“

Úvod

1. Projednávanou žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce se Okresní soud města Varšavy (Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, Polsko) táže na výklad čl. 3 odst. 1, čl. 3 odst. 3 písm. a) a čl. 6 odst. 1 a 2 směrnice 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích [2].

2. Konkrétně předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby ve svém rozsudku rozhodl o tom, zda je zpětná účinnost, kterou polské právní předpisy přiznávají započtení pohledávek, slučitelná se směrnicí 2011/7. Tato otázka poskytuje Soudnímu dvoru příležitost poskytnout objasnění značného významu, pokud jde o působnost této směrnice, a je obzvláště citlivá vzhledem k tomu, že započtení se zpětnou účinností je pevně zakotveno v právních tradicích několika členských států Unie.

[1] – Původní jazyk: francouzština.

[2] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. února 2011 (Úř. věst. 2011, L 48, s. 1). Tato směrnice s účinností k 16. březnu 2013 zrušila a nahradila směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. 2000, L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/1, s. 226).

Právní rámec

Unijní právo

3. Článek 1 směrnice 2011/7, nadepsaný „Předmět a oblast působnosti“, zní takto:

„1. Cílem této směrnice je boj proti opožděným platbám v obchodních transakcích s cílem zajistit řádné fungování vnitřního trhu, a tím podpořit konkurenceschopnost podniků[…].

2. Tato směrnice se vztahuje na veškeré platby, které jsou úhradou za obchodní transakce.

[…]“

4. Článek 3 směrnice 2011/7 stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že v obchodních transakcích mezi podniky má věřitel nárok na úrok z prodlení bez nutnosti upomínky, pokud jsou splněny tyto podmínky:

a) věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti a

b) věřitel neobdržel splatnou částku včas, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný.

[…]

3. Pokud jsou splněny podmínky stanovené v odstavci 1, členské státy zajistí, že:

a) věřitel má nárok na úrok z prodlení ode dne, který následuje po dni splatnosti nebo po dni uplynutí lhůty splatnosti, které jsou stanoveny ve smlouvě[…]

[…]“

5. Článek 6 této směrnice zní takto:

„1. Členské státy zajistí, že v případech, kdy má být v obchodních transakcích podle článku 3 […] zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 [eur].

2. Členské státy zajistí, že pevná částka uvedená v odstavci 1 je splatná bez nutnosti upomínky a představuje náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním.

[…]“

Polské právo

Občanský zákoník

6. Článek 498 občanského zákoníku (ustawa – Kodeks cywilny) ze dne 23. dubna 1964 (Dz. U. z roku 2023, položka 1610, ve znění pozdějších předpisů) (dále jen „občanský zákoník“) stanoví:

„§1. Jsou-li současně dvě osoby vůči sobě dlužníky a věřiteli, může každá z nich započíst svou pohledávku proti pohledávce druhé strany, jsou-li předmětem obou pohledávek peníze nebo věci stejné kvality označené pouze druhově a obě pohledávky jsou splatné a lze je uplatnit u soudu nebo jiného státního orgánu.

§ 2 V důsledku započtení se obě pohledávky vzájemně ruší do výše nižší pohledávky.“

7. Článek 499 občanského zákoníku zní takto:

„Započtení se provádí prohlášením vůči druhé straně. Prohlášení má zpětnou účinnost od okamžiku, kdy se započtení stalo možným.“

Zákon o postupu proti nadměrným prodlením

8. Zákonem o postupu proti nadměrným prodlením v obchodních transakcích (ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych) ze dne 8. března 2013 (Dz. U. z roku 2023, položka 1790) (dále jen „zákon o postupu proti nadměrným prodlením“) polské orgány provedly směrnici 2011/7 do vnitrostátního právního řádu.

9. Článek 7 zákona o postupu proti nadměrným prodlením stanoví:

„1. S výjimkou transakcí, v nichž je dlužníkem veřejnoprávní subjekt, mají věřitelé, kteří jsou stranami obchodní transakce, nárok na zákonný úrok z prodlení bez nutnosti upomínky, a to za období ode dne splatnosti peněžitého plnění do dne, kdy byla provedena platba, s výjimkou případů, kdy se strany dohodly na vyšší úrokové sazbě, pokud jsou splněny obě následující podmínky:

1) věřitel splnil své povinnosti;

2) věřitel platbu neobdržel ve lhůtě stanovené ve smlouvě.

[…]“

10. Článek 10 zákona o postupu proti nadměrným prodlením zní takto:

„1. Ode dne, kdy věřiteli vznikl nárok na úroky uvedené v čl. 7 odst. 1 […], má nárok získat od dlužníka i bez upomínky náhradu nákladů spojených s vymáháním ve výši:

1) 40 eur, pokud hodnota peněžitého plnění nepřesahuje 5 000 polských zlotých [(PLN), přibližně 1190 eur)];

2) 70 eur, pokud hodnota peněžitého plnění přesahuje 5 000 PLN (přibližně 1190 eur), ale nepřesahuje 50 000 PLN (přibližně 11 890 eur)[…]

[…]“

Spor v původním řízení, předběžná otázka a řízení před Soudním dvorem

11. Společnost E (dále jen „žalobkyně“) má vůči společnosti C (dále jen „žalovaná“) deset pohledávek z titulu úhrad, které byly založeny fakturami za přepravní služby, jež stanovovaly lhůty splatnosti od února do září 2022.

12. Vzhledem k tomu, že žalovaná své dluhy ve stanovených lhůtách neuhradila, podala žalobkyně žalobu na zaplacení u okresního soudu města Varšavy (Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie), předkládajícího soudu.

13. Žalobkyně se domáhala zaplacení jednak částky 26 715,60 PLN (přibližně 5 676,56 eura) [3] jako součtu pohledávek na úhradu, dále podle článku 7 zákona o postupu proti nadměrným prodlením úroku z každé nezaplacené úhrady ve výši stanovené v čl. 4 odst. 3 písm. b) tohoto zákona a jednak částky 1 997,29 PLN (přibližně 424,39 eura) jako náhrady nákladů spojených s vymáháním podle článku 10 tohoto zákona v souvislosti s prodlením s každou z pohledávek na úhradu.

14. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby. Zaplatila žalobkyni částku 1 697,40 PLN (přibližně 360,67 eur) a aktem ze dne 2. září 2022 předložila prohlášení o započtení ve smyslu článků 498 a 499 občanského zákoníku ve výši 25 018,20 PLN (přibližně 5 315,90 eur). Když takto uhradila celkovou částku 26 715,60 PLN, považuje svůj dluh za zaniklý.

15. Prohlášení o započtení předložené žalovanou se zakládalo na pohledávce na náhradu, kterou měla vůči žalobkyni z důvodu zničení zboží během přepravy provedené žalobkyní, která však nebyla předmětem žaloby na zaplacení. Pokud jde o tuto pohledávku na náhradu, žalovaná tvrdila, že lhůta splatnosti, kterou stanovila ve své výzvě dopisem ze dne 15. února 2022, uplynula dne 7. března 2022.

16. Podle žalované z toho vyplývá, že i když se prohlášení o započtení týkalo pouze částek, které každá z dotčených společností dlužila jako jistinu, ztratila žalobkyně na základě zpětné účinnosti tohoto prohlášení, tak jak je stanovena v článku 499 občanského zákoníku, nárok požadovat úroky a náhradu vzniklé po 7. březnu 2022. V původním řízení se jedná o úroky a náhradu vzniklé v důsledku opožděné úhrady devíti z deseti pohledávek na úhradu uplatněných v žalobě.

17. Žalobkyně nezpochybnila svou odpovědnost za škodu, kterou žalovaná uplatnila. Zpochybnila však samotnou účinnost tohoto prohlášení o započtení a výši této škody.

[3] – Podle směnného kurzu platného ke dni 2. září 2022

18. Vzhledem k tomu, že Okresní soud města Varšavy (Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie) měl pochybnosti o dopadu zpětné účinnosti započtení na nároky na úroky z prodlení a náhradu nákladů spojených s vymáháním pohledávek vyplývajícím ze zákona o postupu proti nadměrným prodlením, který provádí směrnici 2011/7, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 3 odst. 1, čl. 3 odst. 3 písm. a) a čl. 6 odstavce 1 a 2 směrnice […] 2011/7[…] vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že zákonné úroky z prodlení a náhrada nákladů spojených s vymáháním věřiteli nenáleží, pokud dlužník po uplynutí lhůty splatnosti stanovené ve smlouvě uspokojil pohledávku věřitele započtením, které má ze zákona zpětnou účinnost od okamžiku, kdy se započtení stalo možným?“

19. Písemné vyjádření předložily Soudnímu dvoru žalovaná, polská, belgická, německá a nizozemská vláda, jakož i Evropská komise. Řeči polské, německé a nizozemské vlády, jakož i Komise byly vyslechnuty na jednání, které se konalo dne 14. května 2025.

Analýza

20. Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu položené Soudnímu dvoru je, zda musí být čl. 3 odst. 1, čl. odst. 3 písm. a) a čl. 6 odst. 1 a 2 směrnice 2011/7 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že zákonné úroky z prodlení a náhrada nákladů spojených s vymáháním pohledávky věřiteli nenáleží, pokud dlužník uhradil svůj dluh vůči věřiteli prohlášením o započtení, které bylo předloženo po uplynutí lhůty splatnosti stanovené ve smlouvě, se zpětnou účinností od okamžiku, kdy se toto započtení stalo možným.

21. Za účelem zodpovězení takové otázky považuji za nezbytné nejprve učinit několik stručných úvodních poznámek ohledně započtení pohledávek, a teprve poté se zabývat slučitelností dotčené vnitrostátní právní úpravy se směrnicí 2011/7.

Úvodní poznámky

22. Započtení, které je definováno jako způsob zániku dvou různých závazků až do výše nižšího závazku mezi dvěma osobami, které jsou vůči sobě současně věřiteli a dlužníky, má své kořeny v římském právu [4]. Má dvojí funkci. Zaprvé umožňuje urychlit a zjednodušit obnovení rovnováhy v obchodním vztahu tím, že zabraňuje dvojí platbě v opačném směru. Zadruhé působí jako záruka, neboť pokud by jedna ze stran zaplatila, aniž by čekala na platbu od druhé strany, vystavila by se riziku platební neschopnosti druhé strany a konkurenci ostatních věřitelů nesolventní strany.

23. Započtení může být zákonné, smluvní nebo soudní.

24. Mechanismus vlastní zákonnému započtení spočívá v zániku vzájemných pohledávek až do výše té nižší, a to ke dni jejich souběhu, jsou-li splněny určité podmínky. Těmito podmínkami jsou vzájemnost, stejnorodost, určitost, splatnost a vymahatelnost pohledávek.

[4] – Podle Justiniánova zákoníku: „Compensationes ex omnibus actionibus ipso iure fieri sancimus nulla differentia in rem vel personalibus actionibus inter se observanda“ [„Nařizujeme, aby dluhy byly započteny po právu, a nebyl rozdíl mezi žalobami osobními a věcnými“ (volný překlad)]. Viz Just C. 4,31,14, Iohanni, a. 531. K původu započtení viz zejména De Kotzebue, R., *Compensation et procédure; essai de critique et de science juridique pure*, Sirey, Paříž, 1945.

25. Právní předpisy členských států obecně stanoví, že vzájemné pohledávky zanikají buď automaticky, ze zákona, nebo na základě jednostranného prohlášení, které přiznává započtení zpětnou účinnost [5], jako je tomu v projednávané věci.

26. První možnost byla uplatněna například v belgickém [6], španělském [7] a lucemburském právu [8], která stanoví, že k započtení dochází ze zákona, a to i bez vědomí stran.

27. Druhá možnost je rovněž hojně zastoupena ve vnitrostátních právních řádech. Kromě polského práva, které je předmětem analýzy v projednávané věci, lze uvést i další příklady. Německé právo stanoví započtení prohlášením, které má bez ohledu na okamžik prohlášení zpětnou účinnost ke dni, kdy hlavní a vzájemná pohledávka poprvé společně existovaly [9]. Francouzské právo stanoví, že započtení nabývá účinku dnem, kdy jsou splněny jeho podmínky, s výhradou jeho uplatnění [10]. Nizozemské právo stanoví započtení prohlášením se zpětnou účinností k okamžiku vzniku nároku na započtení [11].

K předběžné otázce

28. V následujících úvahách se po uvedení základních prvků směrnice 2011/7 budu nejprve zabývat tím, zda vnitrostátní právní úprava, která stanoví započtení se zpětnou účinností, spadá do působnosti této směrnice. Následně se budu zabývat slučitelností takové vnitrostátní právní úpravy s cíli a užitečným účinkem uvedené směrnice.

29. Úvodem je třeba připomenout, že podle jejího čl. 1 odst. 1 je cílem směrnice 2011/7 boj proti opožděným platbám v obchodních transakcích s cílem zajistit řádné fungování vnitřního trhu, a tím podpořit konkurenceschopnost podniků, zejména malých a středních [12].

30. Jak vyplývá z bodů odůvodnění této směrnice, opožděná platba představuje porušení smlouvy, které je pro dlužníky finančně přitažlivé vzhledem k nízkým nebo žádným úrokům z prodlení nebo pomalému řízení k dosažení nápravy [13]. Kromě toho opožděné platby mají negativní dopad na likviditu a komplikují finanční řízení podniků, čímž postihují jejich konkurenceschopnost a ziskovost v případech, kdy věřitel potřebuje kvůli opožděné platbě získat vnější financování [14].

[5] – Viz Zimmermann, R., *Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, s. 32 až 43.

[6] – Viz článek 5.255 první pododstavec code civil belge (belgický občanský zákoník): „K zákonnému započtení dochází ze zákona, a to i bez vědomí dlužníků“. K zákonnému započtení v belgickém právu viz Van Ommeslaghe, P., *De Page, Traité de Droit Civil Belge – Tome II – Les obligations*, sv. 3, Bruylant, Brusel, 2013, s. 2235 až 2271.

[7] – Podle článku 1202 Código Civil de España (španělský občanský zákoník): „El efecto de la compensación es extinguir una y otra deuda en la cantidad concurrente, aunque no tengan conocimiento de ella los acreedores y deudores“ [„Započtení má za následek zánik obou dluhů do výše nižšího dluhu, i když o tom věřitelé a dlužníci nevědí“ (volný překlad)].

[8] – Článek 1290 code civil luxembourgeois (lucemburský občanský zákoník) zní takto: „La compensation s'opère de plein droit par la seule force de la loi, même à l'insu des débiteurs; les deux dettes s'éteignent réciproquement, à l'instant où elles se trouvent exister à la fois, jusqu'à concurrence de leurs quotités respectives“ (K započtení dochází ze zákona, a to i bez vědomí dlužníků; oba dluhy zanikají vzájemně od okamžiku, kdy existují současně, a to až do výše jejich příslušných výší).

[9] – Viz § 388 a 389 Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník).

[10] – Viz článek 1347 code civil français (francouzský občanský zákoník). K zákonnému započtení ve francouzském právu viz Flour, J. a kol, *Droit civil. Les obligations. Le rapport d'obligation*, Dalloz, Paříž, 2024 (11. vyd.), s. 301 až 314.

[11] – Viz článek 6:127 odst. 1 a čl. 6:129 odst. 1 Burgerlijk Wetboek (nizozemský občanský zákoník).

[12] – Opožděné platby byly poprvé upraveny směrnicí 2000/35. Směrnice 2011/7, jejíž výklad je požadován v projednávané věci, je podle svého prvního bodu odůvodnění pouhým přepracováním předchozí směrnice. Vzhledem k tomu, že toto přepracování nepřineslo žádné podstatné změny dotčených ustanovení, zůstává výklad odpovídajících ustanovení směrnice 2000/35 provedený Soudním dvorem relevantní v rámci použití směrnice 2011/7.

[13] – Viz bod 12 odůvodnění směrnice 2011/7.

[14] – Viz bod 3 odůvodnění směrnice 2011/7.

31. Soudní dvůr tak rozhodl, že účelem uvedené směrnice je především odrazovat od opožděných plateb a chránit věřitele proti takovým opožděným platbám [15].

32. Články 3 a 6 směrnice 2011/7 odrážejí tento dvojí cíl tím, že zakotvují nároky věřitele na úroky z prodlení a na náhradu nákladů spojených s vymáháním jeho pohledávky.

33. Podle čl. 3 odst. 1 a čl. odst. 3 písm. a) této směrnice má věřitel nárok na úroky z prodlení ode dne, který následuje po dni splatnosti nebo po dni uplynutí lhůty splatnosti, které jsou stanoveny ve smlouvě, bez nutnosti upomínky, pokud věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti a neobdržel splatnou částku včas, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný.

34. Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice stanoví, že v případech, kdy má být podle této směrnice zaplacen úrok z prodlení, má věřitel nárok obdržet od dlužníka alespoň pevnou částku ve výši 40 eur. Odstavec 2 tohoto článku stanoví, že tato pevná částka je splatná bez nutnosti upomínky a představuje náhradu vlastních nákladů věřitele spojených s vymáháním.

35. Základem nároku věřitele na uvedené úroky a uvedenou náhradu je pojem „opožděná platba“. Ten je definován v čl. 2 bodu 4 směrnice 2011/7 jako platba, která nebyla provedena ve smluvní nebo zákonné lhůtě splatnosti, pokud věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti a neobdržel splatnou částku včas, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný.

36. Ačkoli tato směrnice upravuje nároky na úroky z prodlení a náklady spojené s vymáháním a tyto nároky závisí na existenci hlavní pohledávky, z kontextuální a teleologické analýzy nicméně vyplývá, že nezakládá právní režim týkající se hlavní pohledávky, a netýká se tedy započtení pohledávek.

37. Z kontextuálního hlediska je třeba poznamenat, že pokud jde o pojem „splatná částka“, čl. 2 bod 8 směrnice 2011/7 pouze stanoví, že tento pojem označuje jistinu, která měla být splacena ve smluvní nebo zákonné lhůtě splatnosti, a že tato částka zahrnuje příslušné daně, cla, dávky či poplatky [16].

38. Z teleologického hlediska je třeba poznamenat, že v souladu s ustálenou judikaturou směrnice 2011/7 neprovádí úplnou harmonizaci veškerých pravidel týkajících se opožděných plateb v obchodních transakcích. Tato směrnice stanoví jen některá pravidla v dané oblasti, mezi něž patří také pravidla týkající se úroku z prodlení a náhrady nákladů spojených s vymáháním [17].

39. Jinými slovy, směrnice 2011/7 pouze předepisuje *velmi konkrétní* pravidla, která musí být začleněna do vnitrostátního občanského a obchodního práva. Při přijímání nejprve směrnice 2000/35 a poté směrnice 2011/7 nebylo cílem unijního normotvůrce vytvořit obecný právní rámec pro závazky a smlouvy [18]. Vzhledem k rozdílnosti přístupů členských států v těchto otázkách by totiž takový záměr normotvůrce musel být naprosto zřejmý ze znění ustanovení této směrnice, jejích cílů nebo přípravných prací na ní. Tak tomu však zjevně není.

[15] – Viz rozsudek ze dne 1. prosince 2022, X (Dodávky zdravotnického vybavení) (C-419/21, EU:C:2022:948, bod 26).

[16] – Konkrétně toto ustanovení zní takto: „*jistina*, která měla být splacena ve smluvní nebo zákonné lhůtě splatnosti, včetně příslušných daní, cel, dávek či poplatků uvedených na faktuře nebo v jiném rovnocenném dokumentu vyzývajícím k provedení platby“ (kurzivou zvýraznil autor stanoviska).

[17] – Viz zejména rozsudek ze dne 20. října 2022, A (Nevymáhání úroků z prodlení) (C-406/21, EU:C:2022:816, body 52 a 53).

[18] – V tomto ohledu byly vyjádřeny pochybnosti o správnosti volby článku 114 SFEU jako právního základu těchto dvou směrnic; viz Editorial Comments, „*Union competences in the field of contract law: Some questions – no answers*“, *Common Market Law Review*, sv. 48, č. 3, 2011, s. 655 až 657.

40. Z toho vyplývá, že směrnice 2011/7 v žádném případě nemá za cíl stanovit pravidla týkající se podmínek vzniku, splatnosti nebo zániku pohledávky.

41. Vzhledem k tomu, že se mechanismus započtení týká zániku pohledávky, vnitrostátní ustanovení, které stanoví započtení se zpětnou účinností, jako je článek 499 polského občanského zákoníku, tedy do působnosti této směrnice nespadá.

42. Vzhledem k tomu se tvrzení uvedené ve vyjádření německé vlády, že právní úprava zpětného započtení je věcí procesní autonomie členských států, nutně jeví jako nesprávné. Tato autonomie přichází v úvahu totiž pouze tehdy, pokud dotčená vnitrostátní právní úprava spadá do působnosti unijního práva, což není případ projednávané věci[19]. Právní analýza zaměřená na ověření slučitelnosti dotčeného vnitrostátního ustanovení se zásadami rovnocennosti a efektivity proto není v projednávané věci opodstatněná.

43. Tuto posledně uvedenou úvahu podle mého názoru podporuje rozsudek Soudního dvora ve věci Nemec[20]. V uvedené věci byl Soudní dvůr dotazován zejména na to, zda směrnice 2000/35 brání vnitrostátnímu ustanovení práva, které stanoví, že narostlé, avšak nezaplacené úroky z prodlení přestanou plynout, když jejich částka dosáhne výše jistiny (*ne ultra alterum tantum*). Soudní dvůr mohl ve své odpovědi podobně jako generální advokát dospět k názoru, že toto právní ustanovení se týká *minimální* výše těchto úroků, takže členským státům zůstává pravomoc stanovit horní limit pro kumulovaný úrok[21]. Naopak uvedl, že směrnice 2000/35 neupravuje pravidla týkající se období, po které běží úroky z prodlení, nebo maximální částky těchto úroků[22], a dále se zabýval tím, zda dotčené vnitrostátní právní ustanovení může porušovat cíle této směrnice nebo ji zbavovat jejího užitečného účinku.

44. Domnívám se, že toto posledně uvedené posouzení ostatně odpovídá posouzení, které má Soudní dvůr provést v projednávané věci ve svém rozsudku.

45. Členské státy totiž mají sice i nadále možnost přijmout ustanovení zakotvující započtení se zpětnou účinností, nic to však nemění na tom, že toto ustanovení nesmí porušit cíle sledované směrnicí 2011/7 nebo zbavovat tuto směrnici jejího užitečného účinku[23].

46. Pokud jde o cíle zamezení negativních dopadů na likviditu věřitele a odrazení od opožděných plateb v obchodních transakcích, předkládající soud je zřejmě toho názoru, že zpětné započtení je neslučitelné se směrnicí 2011/7 v rozsahu, v němž tato směrnice vyžaduje, aby věřiteli byly přiznány nároky na úroky z prodlení a náklady spojené s vymáháním, pokud byla úhrada jeho pohledávky provedena po uplynutí smluvně dohodnuté lhůty.

47. Retroaktivní účinek započtení má zajisté za následek, že věřitel, vůči kterému je po uplynutí smluvně dohodnuté lhůty učiněno prohlášení o započtení, které má zpětnou účinnost ke dni, kdy se započtení stalo možným, nemá nárok ani na tyto úroky, ani na náhradu za období od tohoto dne do dne předložení prohlášení o započtení.

[19] – Z toho logicky vyplývá, že aspekt hmotněprávní, či procesní povahy článku 499 polského občanského zákoníku diskutovaný na jednání není v projednávané věci relevantní.

[20] – Rozsudek ze dne 15. prosince 2016, Nemec (C-256/15, dále jen „rozsudek Nemec“, EU:C:2016:954).

[21] – Viz stanovisko generálního advokáta M. Bobka ve věci Nemec (C-256/15, EU:C:2016:619, body 56 až 71).

[22] – Rozsudek Nemec (bod 48).

[23] – Rozsudek Nemec (bod 49 a citovaná judikatura).

48. Úvahy předkládajícího vnitrostátního soudu však vycházejí z nesprávného předpokladu, že k úhradě pohledávky dochází v okamžiku předložení prohlášení o započtení. Naproti tomu dotčené vnitrostátní ustanovení stanoví, že k zániku pohledávky dochází v okamžiku, který předchází tomuto okamžiku, a sice když se započtení stalo možným. Vzhledem k tomu, že úprava takového zániku náleží do pravomoci vnitrostátního zákonodárce, je posledně uvedený okamžik tím okamžikem, který je třeba použít.

49. Důsledky vlastní zpětnému účinku započtení tedy nejsou v rozporu s cílem směrnice 2011/7 odrazovat od opožděných plateb z toho prostého důvodu, že v okamžiku, kdy je započtení možné, pohledávka zanikla. V důsledku toho není splatná žádná další platba [24] a není třeba platit úroky z prodlení. Kromě toho od okamžiku, kdy je započtení možné, má započtená částka vliv na likviditu věřitele, takže následně nemůže dojít k žádné opožděné platbě s negativním dopadem na ni.

50. Je třeba dodat, že tyto cíle by byly porušeny, kdyby případné úroky z prodlení a náklady spojené s vymáháním vzniklé mezi dnem, kdy byla překročena lhůta splatnosti, a dnem, kdy se započtení stalo možným, věřiteli nenáležely. Nelze přitom tvrdit, že tak tomu je v projednávané věci, neboť by tím byl zkreslen mechanismus zpětného započtení.

51. Za těchto podmínek se domnívám, že vnitrostátní právní ustanovení, které stanoví započtení se zpětnou účinností, nemůže porušovat cíle směrnice 2011/7 ani tuto směrnici zbavovat užitečného účinku.

52. Komise však ve svém písemném vyjádření tvrdí, že výklad, podle něhož by věřitel za takových okolností, jako jsou okolnosti projednávané věci, neměl nárok na náhradu nákladů spojených s vymáháním, je v rozporu s cíli směrnice 2011/7 [25]. Svůj argument opírá o rozsudky Česká pojišťovna [26] a BFF Finance Iberia [27].

53. Ve věci, v níž byl vydán první z těchto rozsudků, měl Soudní dvůr rozhodnout o tom, zda musí být článek 6 směrnice 2011/7 vykládán tak, že přiznává věřiteli, který se domáhá náhrady nákladů spojených s upomínáním dlužníka z důvodu jeho opožděné platby, nárok získat z tohoto titulu kromě minimální pevné částky stanovené v odstavci 1 tohoto článku i přiměřenou náhradu ve smyslu odstavce 3 uvedeného článku. Ve věci, v níž byl vydán druhý rozsudek, byl Soudní dvůr dotázán, zda musí být tentýž článek vykládán v tom smyslu, že nárok na minimální pevnou částku z titulu náhrady nákladů spojených s vymáháním, které věřiteli vznikly v důsledku opožděné platby dlužníka, vzniká za každou obchodní transakci, za kterou nebyla uhrazena úplata ve lhůtě splatnosti.

[24] – Je třeba poznamenat, že věřitel, který předložil prohlášení o započtení, nemá nárok ani na úroky z prodlení z částky, která je předmětem započtení, za období ode dne, kdy se započtení stalo možným, do dne, kdy bylo toto prohlášení předloženo. V důsledku toho nezáleží na tom, že první pohledávka vyplývající z obchodní transakce mohla generovat vyšší úroky, než jaké náleží žalované z titulu nároku na náhradu.

[25] – Je pravda, že jak uvádí Komise ve svém písemném vyjádření, v případě, že věřitel neobdržel platbu včas, může podniknout konkrétní kroky k vymožení své pohledávky, aniž by věděl, že následně dojde k započtení, a tím mu vzniknou určité náklady, které bude jen stěží moci získat zpět, pokud by zpětný účinek započtení stanovený v článku 499 polského občanského zákoníku byl považován za slučitelný se směrnicí 2011/7. Jsem přitom přesvědčen, že v takovém případě platí latinské přísloví *ignorantia legis non excusat*.

[26] – Rozsudek ze dne 13. září 2018 (C-287/17, dále jen „rozsudek Česká pojišťovna“, EU:C:2018:707).

[27] – Rozsudek ze dne 20. října 2022 (C-585/20, dále jen „rozsudek BFF Finance Iberia“, EU:C:2022:806).

54. V obou případech Soudní dvůr odůvodnil svou kladnou odpověď tím, že cílem směrnice 2011/7 je nejen odradit od opožděných plateb tím, že bude zabráněno, aby byly pro dlužníka finančně přitažlivé vzhledem k nízkým nebo žádným úrokům účtovaným v takové situaci, ale rovněž účinně chránit věřitele proti takovým opožděným platbám tím, že mu bude zajištěna *co nejúplnější* náhrada jemu vzniklých nákladů spojených s vymáháním [28].

55. Na rozdíl od Komise se domnívám, že úvahy Soudního dvora nejsou použitelné v projednávané věci, neboť v uvedených věcech byla existence nároku na náhradu nákladů spojených s vymáháním nesporná, jelikož pochybnosti předkládajícího soudu se týkaly pouze určení výše náhrady.

56. S ohledem na výše uvedené úvahy se domnívám, že čl. 3 odst. 1, čl. odst. 3 písm. a) a čl. 6 odst. 1 a 2 směrnice 2011/7 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že zákonné úroky z prodlení a náhrada nákladů spojených s vymáháním pohledávky věřiteli nenáleží, pokud dlužník uhradil dluh vůči věřiteli prohlášením o započtení, které bylo předloženo po uplynutí lhůty splatnosti stanovené ve smlouvě, se zpětnou účinností od okamžiku, kdy se toto započtení stalo možným.

Závěry

57. Vzhledem k výše uvedenému navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžnou otázku položenou Okresním soudem města Varšavy (Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, Polsko) odpověděl takto:

„Článek 3 odst. 1, čl. odst. 3 písm. a) a čl. 6 odst. 1 a 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích

musí být vykládány v tom smyslu, že

nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že zákonné úroky z prodlení a náhrada nákladů spojených s vymáháním pohledávky věřiteli nenáleží, pokud dlužník uhradil dluh vůči věřiteli prohlášením o započtení, které bylo předloženo po uplynutí lhůty splatnosti stanovené ve smlouvě, se zpětnou účinností od okamžiku, kdy se toto započtení stalo možným.“

[28] – Rozsudky Česká pojišťovna (body 25 a 26, jakož i citovaná judikatura) a BFF Finance Iberia (bod 36). Toto zjištění je podle Soudního dvora odůvodněno zněním bodu 19 odůvodnění směrnice 2011/7, podle kterého „[n]áklady spojené s vymáháním by měly zahrnovat rovněž náklady spojené s vymáháním administrativních nákladů a náhradu za interní náklady vzniklé v důsledku opožděné platby[…]. Náhrada ve formě pevné částky by měla omezit administrativní a interní náklady spojené s vymáháním“.